

A kilencnapos forradalom

A Bicikliző majom című interjúregénynek alapanyagul szolgáló - harminkét, egyenként 90 perces kazettát betöltő - beszélgetést Heller Ágnessel látszólag a véletlen szülte. Az idegen című esszégyűjteménye elé szerettem volna egy húsz-harminc oldalas interjút készíteni vele. Már második magnós beszélgetésünkkor kiderült, hogy ebből nem egy hatvan-hetven oldalas nyersanyag lesz, amelyből megírom a húsz-harminc oldalas sorsinterjút, hanem valami „más”. Az ötödik-hatodik kazetta táján tudtam, de darab ideig még nem mertem kimondani: regény lesz. Heller Ágnes életének és korának regénye, amelynek kiadását, szerkesztését rendeződését az én érdeklődésem sarkallja, irányítja. Heller Ágnes megértve a véletlen mint médium hívását, segítő partner és maga is médium volt ebben a kollektív regényírásban, amely az ő szakadatlan újraindulásaiban is páratlanul különös „narratívája”. A második világháború utáni magyar értelmiség meghatározó komponense: a zsidó vagy zsidó származású értelmiség regényévé, de az ő (és második férje és alkotótársa, Fehér Ferenc) egyszerre magasabb és szelebb nézőpontja, kapcsolattrendszere révén, hitem szerint: az egész magyar értelmiség regényévé. Az itt bemutatott '56-os epizódig tartó, mintegy 150 oldalnyi gyerekkorral és családi háttérrel, a holocaust meghatározó élményéről és a filozófia választásáról szóló részeket a Kortárs novemberi száma kezdi közölni három folytatásban. A teljes, mintegy 600 oldalas interjúregény az 1998-as könyvhétre jelenik meg. K. J.

Október 22-én, Molnár Edit-től, a bölcsészkar DISZ-felelős-tünetkötőitől tudtuk meg, hogy tárgyalásban állnak a Közgazdasági és Jogi Egyetemmel, mert másnapra a lengyel eseményekkel rokonszenvező tüntetést szerveznek a Bem-szobor előtt. „Gyertek el feltétlenül” - mondta. Aznap este Zsuzsa lányom belázasodott, mint történelmi események idején általában. Már 21-én bágyadtan látszott. Pistával (Hermann Istvánnal - a szerk.) megbeszéltük, hogy elmegyünk a tüntetésre, utána hazamegyünk és megnézzük Zsuzsát. Idejében érkezünk a Petőfi-szoborhoz, csatlakozunk a tüntetéshez, a tömeg a Bem tér felé hőkölögött. Egy csapásra megéreztem: forradalom van.

Olyan történés, amiről addig csak könyvekben olvastunk. Új és új jelszavakat dobtunk be a tömegbe, kipróbáltuk, hogyan fogadják. „Nagy Imrét a kormányba, Nagy Imrét a kormányba!” Valaki megszólalt: „Nagy Imrét a kormányra!” És akkor: „Nagy Imrét a kormányra!” Óriási ugrás. Kipróbáltuk, meddig mehetünk el. Egyre tovább. „Független Magyarországot!” Eszkaláció. „Szabad választásokat!” Nem lehetett tudni, ki vetette be ezeket az egyre mámorítóbb követeléseket, de nem is volt érdekes. A tömeg átvette, hirtelen átviharzott rajta, majd egy új jelszó érkezett, és akkor az tört újult erővel tovább, feljebb. Fantasztikus volt ezen a hőfokon is megfigyelni, hogy az egyik jelszóból hogyan hullámoztunk át a másikba.

Az első MSZMP

A Bem térről hazamentünk Zsuzsához. Lázás volt. Most nem hagyjuk ennyiben: el kell vinni a Hold utcai rendelőbe. Megröntgenezték, kiderült, hogy tüdőgyulladást kapott, be kell szállítani a kórházba. Rohanunk taxióra. Október 23. délután van, nincs taxi. Mentőkocsit rendelünk, alig tudunk araszolni a torló, zajló tömegben. A Róbert Károly kórházban megnyugtattak: a gyerek nincs életveszélyes állapotban, vircus tüdőgyulladást kapott, de kórházi kezelést kell ma-

radnia, elég sokáig eltart. Nincs közlekedés. Elindulunk gyalog. Hova menjünk? A Parlament elé. Ott gyűlt, hánykolódott a tömeg, Nagy Imrét akarta hallani.

Egész Budapest mozgásban volt. Mentünk visszafelé: itt is tömeg nyüzsgött, ott is összeszűrődtek az emberek. A Parlament előtt: mint a tenger. Mészáros Pistával találkoztunk, aki elűrszólta, hogy a Petőfi Körben tervezett előadását az események miatt elhalasztották a jövő hétre, okvetlenül legyünk ott. Újabb csoport érkezett rohánva, és lihegve mesélték, hogy lőnek a Rádiónál. Nem lehetnek, hol lőnek? Nagy Imre beszéde kiabrándító volt, mert semmit se mondott. Idegesített. Ha egy tömeg lesi a szavát, ne mondja azt, hogy meg fogjuk beszélni a dolgokat, meg én nem vagyok miniszterelnök... „Lőnek a Kossuth Lajos téren!” „Menjünk oda!” Megindultunk, de mire odaértünk, már nem lőttek. Éjszaka volt, kavargottunk a városban, nem lehetett tudni, hogy mi történik, minden mozgott, jöttek a hírek, hogy kinyitották a kaszárnyákat, lehet fegyvert kapni. Kóborogtunk ide-oda, Zsuzsi a kórházban küzd a tüdőgyulladással, kicsit aludni kellene. Éjjel háromkor hazamentünk, aludtunk valamiképp, hajnalban kimentünk Zsuzsihoz. A kórházban hangosan szól a rádió, Gerő Ernő szólított föl a fegyver letételére, amnesztiát ígért. Az egyetem központjába siettünk, azzal fogadtak, hogy meg kell alakítani az Értelmiségi Forradalmi Bizottságot, és nemsokára kijön hozzánk Losonczy Géza és Ádám György: beszédet fognak mondani.

Miközben rájuk vártunk, egy kisebb szobában Litván Gyurival megalapítottam az MSZMP-t. A Magyar Dolgozók Pártjáról nem akartam többet hallani, egy más szocialista pártot kell alakítani: egész más. Amely újonnan kezdődik a semmiből, szűz, semmi bűnnek nem részese. Litván Gyurival ketten - lehet, hogy hárman voltunk: Gyuri is csak arra emlékszik, hogy én ott voltam, én meg arra, hogy ő - megalapítottuk az MSZMP-t. Litván Gyuri boldog volt, amikor, mint 1956

kutatója mindenféle pártiratokban való turkálás közben megtalálta az ülés jegyzőkönyvét, amely ama másik MSZMP megalakulását rögzítette, s hogy ott valaki föl szólalt, hogy nem lehet ezt a nevet választani, mert az ellenforradalmárok már egyszer MSZMP-nek nevezték magukat. Kádár János - az előbányászott jegyzőkönyv szerint - le-torkolta: „Ugyan, ki emlékszik erre a három értelmiségire”. Litván kuncogott: „Bekerültünk a történelembe.” Csak ő meg én, és még egy-ketten tudtunk róla. Közben vártuk Ádámot és Losonczyt, majd csak megjönnek. Mulatságos jelene-tek zajlottak: Litván Gyuri se-hogy sem talált fegyvert, pedig mindenütt ott heverték, de ő nem talált magának. Józsa Péter és a felesége, Pór Judit kokárdákat varrtak. Pór Judit minden kokárdakészítési mozdulatnál megszólalt: „Ruszkik haza!”, „Holnap sztrájk!”, „Ruszkik haza!”, „Holnap sztrájk!”

Losonczy Géza nem jött, tőle vártuk Nagy Imre üzenetét. De úgy látszik, Nagy Imre nem üzent semmit, mert Losonczi nem jött. Végül Ádám Gyuri érkezett meg, és azt mondta, holnap jön Losonczy és hozza Nagy Imre üzenetét, egyelőre még minden tárgyalás alatt áll. De másnap is hiába vártuk, az egész forradalom alatt nem találkoztam vele, így soha nem tudtuk meg, hogy mit üzent Nagy Imre az értelmiségnek.

A parlament előtti lövöldözés hírére föl szaladtunk Varga Iván lakására. Varga Iván később kanadai egyetemi tanár lett. Kollegám volt az egyetemen, a három csodagyerek egyike. Bródy Feri, Varga Iván és Krassó Miklós, mindegyikük érettségi nélkül került be az egyetemre. Iván tagja lett az egyetemi küldöttségnek, amely fel akarta venni a kapcsolatot Nagy Imrével. Rájuk löttek. Pistával rettenetesen megijedtünk, mi lesz, mi történt Ivánnal? Ivánról nem tudtunk semmit, csak annak a híre terjedt el, hogy Tóth dékán meghalt, Hanák pedig megsebesült a Parlament körüli házak tetejéről lövöldöző ávosok golyóitól. „Mi történt Ivánnal?” „Elme-gyünk hozzá!” Odarohantunk a lakására, hál istennek épségben találtuk. Lefeküdt a földre, amikor röpöködtek a golyók, fejére tette a karját és megúsza. Rettenetes sokkban találtuk őt, de más baja nem esett. Csak az ijedség után döböntem rá: „Hiszen ismét átléptem a Lipótváros határát.” „Egészséges vagyok!” Ekkor ért véget a sokk. A felszabadulás után erőnek erejével sem tudtam átlépni a volt nemzetközi gettó virtuális határát, ahonnan lekísértek a nyilasok a jégtől zajló Dunához, s nem sokkal előttem szünt meg az egy lövés, egy loccsanás monotonan közeledő sorozata. A sokkától született neurozist a forradalom ellensokkjá meggyógyította.

Szaladgáltunk egyik helyről a másikra, kerestük a barátokat, ki harcol? Hol harcol? Vagy ha

nem harcol, mit csinál? Zavaros volt a helyzet. Az egyetemen a professzorok gyülekeztek. Bóka László fölírta a saját ajtájára: „Itt voltam egyetemi tanár.” Mindenki forradalmi beszédet komponált. Pais Dezső, a szelíd nyelvészettanár revolvert lengetett, és nagy nemzeti szavalatokat tartott. Aki tegnap kommunista volt, mind, kivétel nélkül, két nap alatt antikommunistává vedlett. Nemcsak a pártszervezet tagjai, hanem olyanok is, akik mamelukként szolgáltak a pártszervezetben, és kitaró szigorral csaptak le azokra, akiket nem tartottak elég párthűnek. Megkérdeztem nem egytől: belépének-e az MSZMP-be? Azal adtak kosarat, hogy most fedezték fel, hogy mindig szociáldemokraták voltak. „De gyorsan fedezted fel, tegnap még le akartad vágni a nyakamat, mert olyan kommunista voltál, mint a nyúl”. De két nap alatt mind föl-fedezték, hogy örökké szociáldemokraták voltak, parasztpártiak vagy nacionalisták. Ezen a jelenségen kicsit szórakoztam, nem voltam igazán felháborodva. Annyira örültem '56-nak, a forradalomnak, hogy itt minden megváltozik, s ezért az emberi komédián is inkább nevettem. Akkor háborodtam föl, mikor ugyanők öt perc múlva megint föl-fedezték, hogy kommunisták.

Szólásszabadság

Létrejötték a forradalmi bizottságok és a munkástanácsok - a kórházban is, ahol Zsuzsi feküdt. Mindennap megjelent egy új munkástanács kiáltványa: „Mit akarunk?” Ezt és azt akarjuk. Izgalommal olvastuk, mit találtak ki az emberek. Szabad választást! Felelős magyar kormányt! Ezt a szép - 1848-as - kifejezést használták. De azt a fogalmat is, hogy „önkormányzat” és „munkástanácsok”. „Gyárat, földet vissza nem adunk!” Ez az általános jelszó kifejezte: sem a tőkésnek nem adjuk vissza, sem az államnak: minden a miénk, közösen gazdálkodunk, rendelkezünk. Manapság azt mondják, hogy 1956 szocialista forradalom volt, a világtörténelem egyetlen szocialista forradalma, mert a jelszavak nagy része spontán módon szocialista eszméket tükrözött. Ez a meghatározás sok igazságot tartalmaz, mert a forradalmat számos szocialista elem jellemezte. Mégsem lehet teljes egyértelműséggel szocialista forradalomnak nevezni, mert a szabadság legkülönbözőbb formáinak gyakorlása volt a lényege. Az emberek fantáziája működni kezdett, a képzelőerő minden percen egy új intézményt hozott létre. Ezt nevezem republikánus pillanatnak. Az emberek kezükbe vették a sorsukat, a hatalomért senki sem hajolt le. Kinek a kezében volt a hatalom? Senkié. Anarchia volt? Nem. Sohasem voltak az emberek olyan rendszeresek, szervezettek, mint akkor. A villamo-

sok nem mentek? Sztrájk volt. De sorba álltak az üzletek előtt, nem loptak, nem csaltak, nem csináltak semmi ilyesmit, amit máskor, holott a börtönök kiürültek. Szabadság volt szabadság nélkül.

A tanári értekezleten, ahol Pais a fegyverét lobogtatta, ahol Bóka László gunyoroskodott, és a hét eleji kommunistákról kiderült, hogy egész életükben szociáldemokraták, liberálisok vagy nacionalisták és még ellen-örizhetetlenül sokféle miccsodisták voltak, ahol a Szigeti József kitelepítések szerzett lakása miatt aggódva azt kérdezte: „Rendben van, amíg csak az állásokat veszik el, de mi lesz, ha a lakásokat is?” - ekkor néhányan azzal a hírrel toppantak be: „A Köztársaság téren ápolónői ruhába öltözött ávosok meg akartak szökni, és ezeket megölték.” Egyesek azt mondták, hogy „Ez nem igaz”. Vannak, akik mindig azt szeretik mondani a kényelmetlen vagy illúzióromboló jelenségekre, hogy nem igaz. Én már sohasem mondom ilyenkor, hogy nem igaz, mert megtanultam a holocaustban és megtanultam a sztálinizmusban, hogy ha azt mondják, embereket ölnek, ne utasítsam el visszakézből, ha nincs kedvem ahhoz, hogy elhiggyem. Elmentem a helyszínre megkérdezni, nem tudják-e, mi történt? Azt mondták, egy pár embert megöltek és fölakasztottak. Néhány barátommal besiettem a Szabad Nép-házba, ahol éppen boldogboldogtalan izgatottan lapot csinált. Az egyikbe írtam egy cikket az önbíráskodás ellen, ez volt az egyetlen irodalmi tevékenységem a forradalom alatt. Arról szólt, hogy ne lineseljünk, hanem a bűnösöket állítsuk bíróság elé. Pontosan ugyanazt mondtam és éreztem, amit 1945-ben, amikor bejötték hoz-zánk, hogy menjünk nézni, hogyan akasztják a nyilasokat az Oktogonon a lámpavasra. Megírtam a cikket lóhalálában, kéz-írással, odaadtam a nyomdába. Meg lehetne találni az egyik számban, H. Á.-val írtam alá.

A Rákosi-korszakban nem lehetett zsidózni. Ha most mindent lehet, akkor zsidózni is lehet. Személyesen nem találkoztam antiszemita megnyilvánulással, noha mondták, hogy zsidóznak. Erre azt válaszoltam: ha mindent szabadon ki lehet mondani: zsidózni is lehet. Az antiszemiták zsidóznak. Ilyenek. Akik utálják a kommunistákat, szabadon kinyilváníthatják: utálom a kommunistákat, tehát, aki antiszemita, zsidózik. Szólásszabadság van: egyesek zsidóznak. Esztergályos bácsi, régi szocdem a Falk Miksa utca 24-ből, az ostrom alatt is ő töltötte be a házbizalmi tisztét, és irányította a ház óvóhelyi életét. Ő sokkal érzékenyebb volt a zsidózásra, mint én. November 2-án összehívta a házat, és azt mondta: „Emlékezik rá mindenki, hogy '44-ben ebben a házban nem volt se zsidó, se kommunista. Most sincs!” Nem hittem, hogy a zsidókat és a kommuni-

tákat keresni fogják, de Esztergályos bácsi, öreg szociáldemokrata, felkészült erre a lehetőségére.

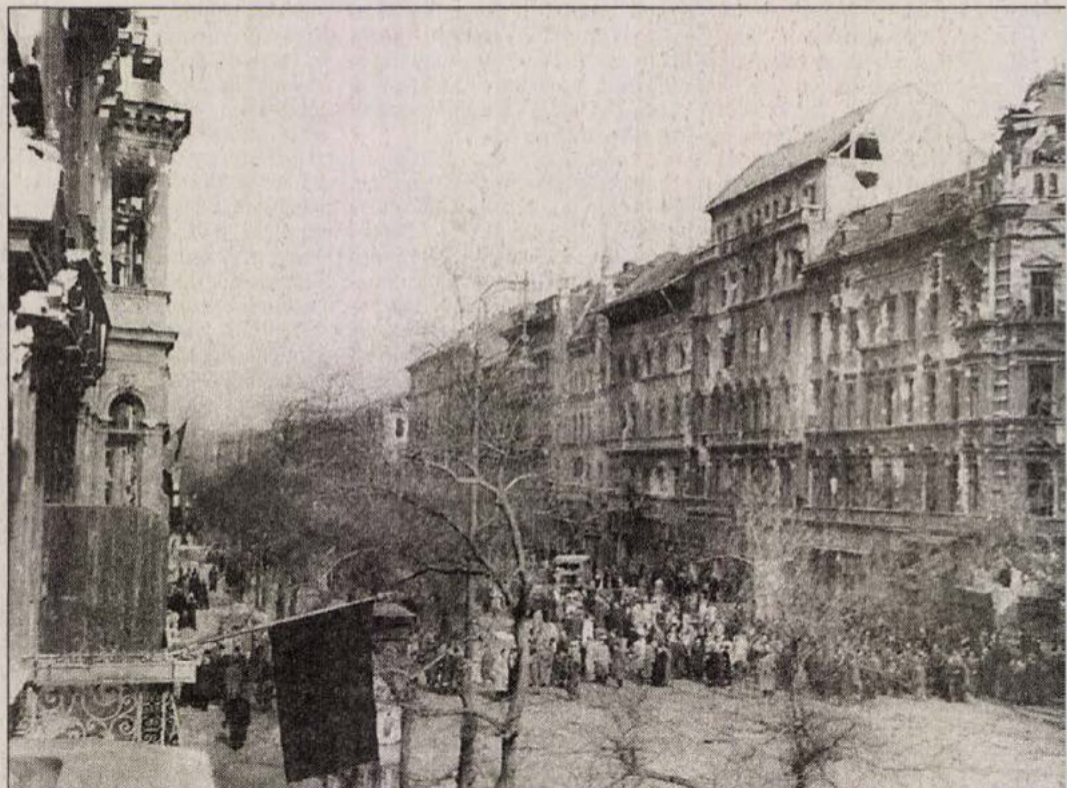
Egy ember két színe

Egyik helyről a másikra vándoroltunk a barátokkal, ültünk a rádiónál és lestük a híreket. Időnként elrendelték a kijárási tilalmat. Izgatottan tárgyaltuk a híreket, ilyen beszéd, olyan beszéd, Kádár-beszéd, Mindszenty-beszéd. Beszéltünk, beszélgettünk, nem csináltunk semmit, sikoltoztunk, mikor azt mondták, hazudik a rádió. „Nagy Imre azt mondta, sose fog hazudni, de mégis hazudott, az oroszokat mégis ő hívta be.” „Nem hívta be!” „Ki hívta be az oroszokat?” Propagandát fejtettünk ki Nagy Imre és társai mellett, hogy ők nem hazudnak, igazat mondanak. „Nagy Imre mögött az ávosok álltak, és ők kényszerítették arra a beszédre...” Ilyesfajta zavaros szövegekkel kábítottuk egymást. Ültünk az egyetemen és gittegyeztetettünk, azaz állandóan lázasan megbeszéltünk dolgokat és különböző kiáltványokat fogalmaztunk, amelyek egy óra múlva valamely újonnan érkezett hír fényében érvényüket veszítették. Mi történt ma? Mi a véleményed, mi lesz ennek és ennek a következménye? Ezt kéne csinálni, amazt kéne. De semmit se csináltunk, az égvilágon semmit. Csak élveztük, hogy forrong körülöttünk minden. Gyuri bácsihoz (Lukács Györgyhez - a szerk.) föl jártunk minden nap.

Gyuri bácsi a kormány tagja volt, életében másodszer kultuszminiszter. Először népbiztosnak, most miniszternek hívták. Bejárt a minisztériumba, mint egy igazi miniszter. Egy ideig azonosan értékeltük az eseményeket, aztán felmerült egy probléma: ő is MSZMP-t alakított, csak egy másik MSZMP-t, mint mi. Hermannal szaladgáltunk Lukácshoz, jött Mészáros Pista, Fehér Feri,

Rohamlöveg és T-34-es tank maradványai

A harcok szünetében szabadságharcosok a roncok előtt

Eörsi Pista, Almási Miklós, Jánossy Ferkó, Jánossy Lajos, a fiai és Anna, a lánya. Lukács Anna félt hazamenni Rákoskeresztúrra, mert mint kommunistát és mint Oroszországban felnőtt embert megfenyegették.

Gyuri bácsi mint régi népbiztos azt vallotta: senki ne legyen gyáva, mindenki menjen haza nyugodtan. Én mást gondoltam: „Keress nekem, Anna, valakit, aki fegyvert visel és karszalagot. Ha egy népfelkelő kísér haza, semmi bajod nem eshet.” Felhívtam a Forradalmi Bizottságot, ott találtam Krassó Györgyöt, Krassó Miklós öccsét, akinek gyönyörű karszalagja volt és hatalmas puska imbolygott a vállán, igazi népfelkelő, valahol részt is vett a harcokban. „Gyuri! Lukács Anna fél hazamenni, kíséred már haza, ne legyen semmi bántódása.” Krassó Gyuri vállalta. Később perbe fogták mint ellenforradalmárt, én voltam a mentő jellemtanú. A tárgyaláson elmondtam ezt a történetet: „Hogyan lehet ellenforradalmármént elítélni azt az embert, aki egy kommunista védelmére vállalkozott az ellenforradalmárokkal szemben?”

Lukácsnak kétfelé állt a szíve. A képzavar tökéletesen leírja a helyzetet. Két szíve nőtt neki, volt egy jobb és bal oldali szíve. Egyrészt nagyon lelkesedett, mert ez volt az a forradalmi mozgás, ami mindig a szeme előtt lebegett, így képzelte el a forradalmat, így élte meg a saját fejében 1919-et. Imádta, ha a nép az utcán van, mert imádta a harcot, a felkelést, ezt a szabad öntevékenységet, gyönyörűnek érezte, lelkesedett érte. Ezek az emberek azonban mégiscsak az ő kommunizmusa ellen lázadtak: szabad választást akartak, többpártrendszert. Gyuri bácsi biztos volt abban, hogy csak az egypártrendszer a jó, sokkal fejlettebb, mint a többpártrendszer. A többpártrendszer történelmi visszaesés az egypártrendszerhez képest. Ebből a szempontból nem szerette azt, ami itt történt, de sohasem nevezte ellenforradalomnak. Forradalomnak nevezte, és sohasem volt hajlandó az ellenforradalom szót kiejteni, mert az egyik szíve mégis így dobogott. Ugyanakkor élesen kritizálta Nagy Imrét, amiért kilépett a Varsói Szerződésből, mert szerinte onnan nem szabad kilépni – mert a másik szíve meg amúgy dobogott. Ő olyan Magyarországon szeretett volna élni, ahol forradalomban hoznak létre egy olyan Szovjetuniót, ami egyáltalán nem hasonlít a Szovjetunióhoz. Egy olyan rendszert, amelyik abszolút kommunista és abszolút szabad. A fából vaszikarikat szerette volna: a legjobb szocializmust. Tehát Lukács – a saját szavai szerint – szőrös szívében kétfelé gondolkozott.

Lukácshoz állandóan föl lehetett szaladni, főleg amikor már nem volt miniszter. Az utolsó három napban ugyanis ideiglenes kormányt alakítottak, s feloszlatták az előzőt, amiben még nagyon sok kommunista vett részt. Az ideiglenes kormánymondta ki a varsói paktumból való kilépést. Ő Szántó Zoltánnal együtt tiltakozott ellene. Azzal érvelt: két okból helyteleníti a kilépést, egyrészt azért, mert szakítunk a Szovjet-

unióval, másrészt, mert taktikailag ostoba lépés, ugyanis ez felhatalmazza az oroszokat, hogy szerződészegés miatt bejöjjenek. Tehát ő két dolgot tartott ugyanarról: elvileg helyteleníti, és taktikailag tartja rossznak. A dolgok mindig a fejük tejejére állnak: ugyanaz a Szántó Zoltán 1949-ben döbbenet monda: „Gyuri, maga megörült, hogy elhiszi ezt a marhaságot a Rajk-perről?” most pedig ezt: „Gyuri, nem szabad kilépni a Varsói Szövetségből, Nagy Imre áruló.”

Lukács dolgozószobájában időtlen nyugalom honolt a forradalom leglázasabb napjaiban is. Ült a professzori székében, szivarozott, és rezzenetlen érdeklődéssel vette tudomásul izgal munkát. Lihegtünk, a forradalomból jöttünk: számunkra ott rendkívüli dolgok történtek. Lukács flegmán hallgatott. Istenem, hát történnek dolgok. Lehet, hogy a korának volt köszönhető, bár én sose tudnék olyan öreg lenni, hogy ilyen flegma legyek. Miért volt ilyen flegma? Azért, mert hagyományos filozófus volt. Azt hitte, a világszellem úgyis az ő fejében van, a világszellem másutt nem is koncentrálódhat annyira, mint Lukács György filozófiájában, a fontos események is pusztá jelenségek, a lényeg kifejeződései csupán. Nem adatott meg számára az érzés, mint nekünk, hogy csinálunk valamit. Más kérdés, hogy alapjában véve nem csináltunk semmit, de mégis úgy éreztük, mintha mindent mi tettünk volna.

November 3-án azt hittük, minden rendben lesz. Biztató csönd telepedett a városra, elült a fegyverzaj, fölmondták a Varsói Szerződést. November 4-én arra ébredtünk, hogy szólnak az ágyúk. Visszajöttek az oroszok. Előző este abban a tudatban fekvődtünk le, hogy a dolog végül mégiscsak sikerült. Csak azok, akik kívülről nézték és nem belülről élték a forradalmat, csak azok tudtak objektívan gondolkozni, hogy de facto mi történik. Nem voltak utcai harcok, a munkások bejelentették, hogy hétfőn fölveszik a munkát. Hétfőn kezdődik a munka, a normális élet, a villamosok járnak, fognak. Föltételeztük, hogy lehet a forradalomnak esélye. S még mai fejjel is azt mondom: volt egy esélye. Hruscsov sem volt biztos abban, hogy be kell-e avatkozni Magyarországon. Szétomlott volna a birodalom akkor, mindenki jól járt volna, mi is, az oroszok is, mindenki.

Nyugodtan feküdtem le, és a fegyverek ropogására ébredtem. Nagyon erősen szóltak, mert a Honvédelmi Minisztérium szomszédságában laktunk. Vége, leverik a forradalmat. Nem volt kétségünk. Egyesek azt hitték, hogy nem verik le, a harcok folytatódhattak. Tudtuk, hogy különböző helyeken harcolnak, ellenállnak. Nekünk egy fikarcnyi kétségünk sem volt: az orosz tankok ellen nincs sanszunk.

Kilenc napig tartott összesen a forradalom, nem volt hosszú, és a napok egy részét mindig a Róbert Károly kórházban töltöttük. Zsuzsit már november 4-e után hoztuk haza, betakart gyerekkocsiban, mert közben löttek.

Heller Ágnes